

A. HARTZELL'S TRUCKEN & P. STALM

Chr. Aunivillios.

PER OLOF CHRISTOPHER AURIVILLIUS

Några minnesord.

För entomologiens utövare och vänner ej blott inom vårt eget land utan även långt utanför dess gränser var meddelandet att CRISTOPHER AURIVILLIUS den 20 juli d. å. skördats av döden ett smärtsamt budskap. Alldeles oväntat kom det visserligen ej, ty under den långa tid, han låg på Mörby lasarett, voro rapporterna från sjuklägret nog ibland rätt hoppgivande men än oftare nedslående. Så bröts till sist den gamle mannens sega motståndskraft — han lade sitt trötta huvud ned och slumrade in i den eviga vilan.

Med CHRISTOPHER AURIVILLIUS bortgick en framstående medlem av en gammal lärdomssläkt, som alltsedan 1600-talet skänkt vårt land en rad av märkliga män på den andliga kulturens område. Stamfader för den nu levande ättegrenen var PETRUS AURIVILLIUS, som i slutet på 1600-talet verkade vid Uppsala universitet, först som professor i logik och metafysik, sedermera som professor i grekiska och därjämte e. o. professor i teologiska fakulteten. Dennes son MAGNUS ägnade sig även åt det andliga kallet, blev efter att ha följt KARL XII i hans polska krigsföretag som predikant och bikt-fader och efter en tids verksamhet i Stockholm som kyrkoherde i Maria slutligen superintendent i Karlstad, en befattning, som torde ha motsvarat de nutida biskoparnas. MAGNUS A. efterlämnade i sin tur tvenne söner, CARL, vilken blev professor i orientaliska språk, en av sin tids främste, och SAMUEL, som slutade som professor i anatomi och medicin, båda bröderna i Uppsala. Den förres son PER FABIAN ägnade ävenledes sina krafter åt Uppsala universitet, där han under en lång följd av år verkade som akademibibliotekarie och professor i vitterhet. Sin största betydelse hade han som biblioteksman och det ligger ingen överdrift i det påståendet, att hans insats i universitetsbibliotekets organisation och utveckling var av synnerligen genomgripande och grundläggande betydelse. Dennes son slutligen, prosten ERIK VILHELM A., var fader till PER OLOF CHRISTOPHER, om vars levnadshistoria och forskargärning dessa minnesord i korthet vilja erinra.

CHRISTOPHER AURIVILLIUS föddes den 15 januari 1853 i Forsa församling i Hälsingland. År 1871 tog han studentexamen vid h. elementarläroverket i Hudiksvall och kom följande år till Uppsala för att förkovra sig vidare i de naturhistoriska ämnena, vilka alltsedan barndomen fängslat hans intresse. 1877 blev han fil. kand., 1879 licentiat med zoologi som huvudämne och disputerade sedan för doktorsgraden i maj 1888 över ämnet »*Balaenophilus unisetus*», ett parasitiskt kräftdjur på den s. k. blåvalen. Redan samma år han tog kandidatexamen blev han extralärare vid h. elementarläroverket i Uppsala och genomgick så 1878 provår därstädes. Hans lärarbana blev emellertid kort, ty ödet hade annorlunda beslutat.

År 1878 bortrycktes plötsligt dåvarande intendenten vid Naturhistoriska riksmuseets entomologiska avdelning prof. CARL STÅL i sin bästa ålder, endast 45 år gammal, och man sökte nu efter en lämplig efterträdare. Som känt är levde och verkade då vid Lunds universitet den framstående systematikern C. G. THOMSON, vars kompetens för den nyssnämnda befattningen nog var oomtvistlig. Vare sig hans ålder, då 54 år, eller andra motiv voro ledande, alltnog Kgl. Vetenskapsakademien, som tillsatte intendentsbefattningarna, beslöt hålla platsen öppen, tills någon yngre man med tillfredsställande kvalifikationer anmälde sig. År 1879 anställdes CHR. A. som biträde vid entomologiska avdelningen, 1881 blev han tillförordnad intendent och den 14 februari 1883 utnämndes han slutligen till ordinarie intendent med professors titel. Utnämningen föregicks och efterföljdes av ett rätt uppseendeväckande pamflettskriveri från den äldre medtävlarens sida. Att emellertid akademien då gjorde ett synnerligen lyckligt val, därom vittna icke blott AURIVILLII utomordentligt rika vetenskapliga produktion utan även hans många offentliga och enskilda uppdrag av mera praktisk art. Hans ämbetsmannaduglighet togs också snart i anspråk på mångfaldigt sätt. I dec. 1901 lämnade han intendentsbefattningen och valdes till Kungl. Vetenskapsakademiens sekreterare, vilken tjänst han sedan innehade till år 1923, då han avgick med pension. Jämte denna befattning, som ställde stora fordringar på hans förmåga och krafter, så t. ex. löstes under hans tid akademiens och riksmuseets stora byggnadsproblem och trädde Nobelstiftelsen i verksamhet, innehade han även en mängd uppdrag inom lantbruksakademien, stiftelser, föreningar och kommittéer, och en tid satt han till och med som ledamot i Stockholms folkskoleöverstyrelse, En hel del av dessa uppdrag behöll han efter sin pensionering, varför hans bortgång torde ha medfört nyval inom mer än ett tiotal kommittéer eller liknande arbetsgrupper.

De många praktiska värn, som tack vare AURIVILLII utomordentliga arbetsförmåga, tjänstvillighet, rättrådighet och urbana

väsen lades på hans skuldror, syntes ej ha haft nämnvärt inflytande på hans vetenskapliga produktivitet. Den starka kärleken till den entomologiska forskningen släppte honom aldrig, varför han också ägnade varje ledig stund åt denna. Vid sin bortgång efterlämnade han i runt tal 250 större och mindre publikationer, varav ungefär hälften och däribland verk av betydande omfattning offentliggjordes efter hans avgång från intendentsbefattningen.

I sin forskargärning var AURIVILLIUS utpräglad systematiker, vilket dock icke må fattas så, att han saknade intresse för andra arbetsriktningar. Tvärtom hans produktion visar, att han ingalunda stod främmande för sådana, och den som kände honom vet mer än väl, hur mångsidiga hans kunskaper och intressen i grunden voro.

Alltsedan barndomen voro fjärilarna honom kärast. Framför mig ligger en anteckningsbok, som utgör ett karakteristiskt dokument från AURIVILLIUS ungdomsår. Den innehåller bl. a. samlingsprotokoll för åren 1862—1873. Det började så smått, men året 1865, då A. nyss fyllt 12 år, var tydligen ett märkesår, ty då fångades 30 och utkläcktes 48 fjärilar, varjämte insamlades ej mindre än 347 larver för vidare uppfödning. De korta anteckningarna och årssammanfattningarna visa, att A. icke allenast hade den hos pojkar vanliga samlarvurmen utan även ägde ett levande intresse för fjärilarnas livsföreteelser. Hans små iakttagelser uppskattades också av hans lärare adjunkten WISTRÖM, som offentliggjorde en del av dem i sin uppsats »Provinsen Helsinglands macrolepidoptera» år 1871.

AURIVILLIUS egen lepidopterologiska produktion börjar först 1879, samma år då han fick sin första anställning vid riksmuseum, och hans första opus rör sig om afrikanska fjärilar, bestämning av DE VYLDERS samlingar i Damaralandet. Sedan följer under årens lopp ett 80-tal lepidopterologiska skrifter, däribland en hel del större verk såsom »Recensio critica lepidopterorum musei Ludovicae Ulricaе» (1882), »Nordens fjärilar» (1888—1891), det grundläggande verket »Rhopalocera aethiopica» (1899) samt stora delar av SEITZ' »Gross-Schmetterlinge der Erde», för att blott nämna några av de allra viktigaste. För den skandinaviska lepidopterologiska forskningen har givetvis »Nordens fjärilar» haft en utomordentlig betydelse, vilket bl. a. ådagalägges därav, att den sedan länge varit utgången ur bokhandeln, men från internationell synpunkt ha givetvis de sistnämnda verken det största värdet. A. blev snart en auktoritet, särskilt i fråga om afrikanska fjärilar, och torde väl ha haft anseende som en av världens förnämsta på detta område. Från när och fjärran sändes kollektioner till honom för bestämning, och till stor del därigenom lyckades han för riksmusei räkning förvärva typer och cotyper i det oänd-

liga, varför också museets afrikanska fjärilsamling torde kunna betraktas som en av de allra förnämsta.

Även på coleopterologiens område förvärvade sig A. snart en framskjuten plats och torde även ha betraktats som en av de främsta auktoriteterna, då det varit fråga om curculionider och longicorner, åt vilka grupper han med förkärlek ägnade sitt arbete. Mer än ett 70-tal skrifter om skalbaggar utgavos av A. Bland dessa må här erinras om de större verken »Revisio monographica Microceridarum et Protomantinarum» (1887) samt hans betydande andel i SCHENKLING's »Coleopterorum catalogus», i vilken han under åren 1922—1923 hann med att behandla gruppen Lamiinae bland cerambyciderna, ett bibliografiskt och nomenklatoriskt verk, om vars storlek man kan bilda sig en föreställning, då man erfar att sidoantalet överskrider 700.

Den i barndomen förvärvade kärleken till den svenska insektsfaunan bevarade A. in i sena ålderdomen. Han var också synnerligen väl bevandrad inom alla de svenska insektgrupperna och har även i skrift på mångfaldigt sätt ådagalagt detta. I den av Entomologiska föreningen i Stockholm utgivna »Svensk insektsfauna» har A. också bearbetat grupperna Phytophaga och Rhynchophora bland skalbaggar samt därjämte rätvingarna samt gadd- och guldsteklarna. Dessutom har han i en mängd smärre skrifter bidragit till kännedomen om svenska insekter och deras levnads-sätt. I detta sammanhang må ej förglömmas det intresse A. visade för de ekonomiskt viktiga insekterna, vilket tagit sig uttryck både i ord och handling. Så skrev han 1892 en intressant uppsats »Om slökornflugan (*Oscinis frit* L.)». I arbetet för att få till stånd »Statens entomologiska anstalt», föregångaren till Centralanstaltens lantbruksentomologiska avdelning, tog han också verksam del.

Vid sidan av sitt vetenskapliga skriftställarskap medhann A. även att syssla med populär författarverksamhet. Så t. ex. utgav och bearbetade han tillsammans med sin bror CARL andra upplagan av »De ryggradslösa djurens liv» av BREHM (1888) samt utgav på egen hand 7:de uppl. av TORINS »Grundlinier till zoologiens studium» (1886), en på sin tid mycket använd lärobok, »Svenska fåglarna», en fickbok för unga zoologer och jägare (1804), »CARL VON LINNÉ såsom entomolog» (1907) samt slutligen »Insektlivet i arktiska länder» (1889), en skrift, som ej blott innehåller en grundlig sammanställning av vårt dåtida vetande om den arktiska insektsfaunan utan också många reflexioner av mera allmän innebörd, och som därför med rätta tilldragit sig uppmärksamhet.

Det är ju uppenbart, att en person i AURIVILLII ställning skulle komma att spela en framskjuten roll inom föreningslivet.

Då Entomologiska föreningen i Stockholm år 1879 på initiativ av dåvarande professorn vid Karolinska institutet OSCAR THEODOR SANDAHL konstituerades, blev AURIVILLIUS dess förste sekreterare, och man torde icke begå någon alltför stor överdrift, om man ur de tidigare föreningsprotokollen tror sig utläsa, att A. i verkligheten redan från början intog en ledande ställning inom föreningen. Detta hans ledarskap stärktes än mer, sedan han vid SANDAHLS död år 1894 korats till föreningens ordförande, en post, som han behöll ända till sin nyss timade död.

Vill man söka analysera AURIVILLIUS insats i Entomologiska föreningens nu 49-åriga verksamhet, är det huvudsakligen i två hänseenden hans arbete ligger i öppen dag: han var grundare av skriftserien »Svensk insektfauna» och vårdare av föreningens bibliotek. »Insektfaunan» var hans skötebarn och på den har han satt prägel i avseende på form och omfattning. Ursprungligen var nog faunan tänkt som en handledning speciellt för ungdom och nybörjare, men i verkligheten har den ju även blivit en handbok för de mera försigkomna. Om den för dessa fyller måttet kunna ju meningarna vara delade. Vare härmed hur som helst, »Svensk insektfauna» har blivit ett vackert och varaktigt monument över dess grundläggare. Minst lika stor betydelse för forskningen har tvivelsutan föreningens bibliotek. Den egentlige grundaren av detta torde nog SANDAHL ha varit, men den som snart fick hand om det till en början genom gåvor bildade biblioteket var AURIVILLIUS. Det växte med fart och redan 1885 var det nödvändigt utse särskild bibliotekarie för detsamma. Till innehavare av denna syssla utsågs AURIVILLIUS. Under de 43 år han verkade som bibliotekets vårdare har detta vuxit ut till ett förnämligt sådant, särskilt i avseende på tidskriftsmaterialet, på vilket helt naturligt huvudvikten kommit att läggas. För all den omtanke och det uppoffrande arbete A. nedlagt på bibliotekets förkovran komma förvisso svenska entomologer att i all framtid stå i stor tacksamhetsskuld.

Det mest framträdande draget i AURIVILLIUS personlighet var hans anspråkslöshet. Denna bottnade säkerligen i en djupt religiös läggning, ett arv från fäderna, som lärt honom att låta arbetet och plikten vara främsta ledmotivet i ord och handlingar. Allmänt ansågs han också som en synnerligen rätträdig man men på samma gång som ganska oböjlig, sedan han en gång tagit ståndpunkt. Denna envishet — för att använda ett mera vanligt och ofta missbrukat uttryck — respekterades emellertid alltid, ty bakom densamma gömde sig helt visst allvarlig överläggning och stark övertygelse.

Då författaren till dessa rader låter minnena från en bortåt 30-årig bekantskap med CHR. AURIVILLIUS passera revy, är det

särskilt tacksamhet för alla de uppmuntrande ord, varmed han sökte hjälpa i svårigheter och egga till nya tag, som värmer hjärtat. Samma känslor ha säkerligen många andra erfarit, och därför torde bilden icke blott av den framstående forskaren utan även av den gode vännen länge stå levande för oss alla, som hade glädjen att känna honom personligen. För en sen eftervärd har han i sina skrifter skapat sig ett bestående äreminne.

Då CHR. AURIVILLIUS den 15 januari 1923 fyllde 70 år, överlämnade Entomologiska föreningen till honom såsom en gärd av vördnad och tacksamhet en av FELIX BRYK gjord sammanställning av AURIVILLII intill den 31 december 1922 författade skrifter. Under titeln »Bibliographia CHR. AURIVILLIANA» ingick denna bibliografiska studie, som omfattade 216 nummer, i Entomologisk Tidskrift, årg. 44, häft 1, 1923. Sedan densamma utkom, hava följande skrifter av AURIVILLII hand offentliggjorts.

1. Coleoptera (Cerambycidae) from Seychelles Islands, Aldabra and Rodriguez. — Ann. Mag. Nat. Hist., (9) 10, London, 1922, p. 412—443, 2 pl., 3 fig.
2. Neue oder wenig bekannte Coleoptera Longicornia 18. — Ark. f. zool., Bd 14, N:r 18, Stockholm 1922, p. 1—32, fig. 82—111.
3. AURIVILLIUS, CHR., PROUT, L. B. and MEYRICK, E. Lepidopteren von Juan Fernandez und der Oster-Insel. — The natural history of Juan Fernandez and Easter Island, ed. by C. SKOTTSBERG. Vol. 3, Pt 2, Uppsala 1922, p. 255—270, pl. 10—11.
4. Anmärkningar rörande LINNÉ'S »Praelectiones Privatissimae» hållna på Hammarby 1770. — Sv. Linnésällsk. Årsskr., 5, Uppsala 1922, p. 97—105.
5. Cerambycidae: Lamiinae II i »Coleopterorum catalogus auspiciis et auxilio W. JUNK» ed. a S. SCHENKLING, Pars 74, Berlin 1923, p. 323—704.
6. SCHULTZE, A. & AURIVILLIUS, CHR. Lepidoptera, III. Teil. — Ergebn. zweit D. Z. Afr. Exped. 1910—1911, Bd I, Lief. 17, Leipzig 1923, p. 1113—1241, 11 fig.
7. Neue oder wenig bekannte Coleoptera Longicornia 19. — Ark. f. zool., Bd 15, N:r 25, Stockholm 1923, p. 1—43, 113—133.
8. En trasslig namnfråga. — Ent. tidskr. 45, Stockholm 1924, p. 138—139.
9. Fauna simalurensis. Cerambycidae. — Zool. Meded. 8, Leyden 1924, p. 18—23.
10. Cerambyciden aus Sumatra gesammelt von EDV. JACOBSON bestimmt und beschrieben. — Ibid., p. 24—25.

11. Neue oder wenig bekannte Coleoptera Longicornia 20. — Ark. f. zool., Bd 17 A, N:r 12, Stockholm 1925, p. 1—21, fig. 134—140.
12. Zoological results of the swedish expedition to Central Africa 1921. Insecta 12, Lepidoptera 1. — Ark. f. zool., Bd 17 A, N:r 32, Stockholm 1925, p. 1—20, 5 fig.
13. Dr E. Mjöberg's zoological collections from Sumatra. 3. Cerambyciden. — Ark. f. zool., Bd 17 B, N:r 1, Stockholm 1925, p. 1—3, 1 fig.
14. Sammlungen der schwedischen Elgon-Expedition im Jahre 1920. 7. Cerambyciden. — Ark. f. zool., Bd 17 B, N:r 3, Stockholm 1925, p. 1—5.
15. Zoological results of the swedish expedition to Central Africa 1921. Insecta. 13. Cerambycidae. — Ark. f. zool., Bd. 17 B, N:r 2, Stockholm 1925, p. 1—3.
16. EINAR LÖNNBERG 60 år. — Sv. Jägarförb. tidskr., årg 63, Stockholm 1925, p. 321—323, 1 porträtt.
17. Om F. Bryks samlingar i Ost-Africa. — Ent. tidskr., 46, Stockholm 1925, p. 206—212.
18. AUGUST LYTTKENS †. — Ent. tidskr., 46, Stockholm 1925, p. 217—218, 1 porträtt.
19. Cerambycides nouveaux du Congo Belge. — Rev. Zool. Afr., Bd 13, Bruxelles 1925, p. 52—56. 1 fig.
20. Lepidoptera IV. — Ergebn. zweit. D. Z. Afr. Exped. 1910—1911, Bd 1, Lief. 18, Leipzig 1925, p. 1243—1359, 2 pl.
21. Neue oder wenig bekannte Coleoptera Longicornia 21. — Ark. f. zool., Bd 18 A, N:r 9, Stockholm 1925, p. 1—22, fig. 141—163.
22. J. Meves †. — Ent. tidskr., 47, Stockholm 1926, p. 248—251, 1 porträtt.
23. Zoological results of the swedish expedition to Central Africa 1921. Insecta. 22 Curculionidae. — Ark. f. zool., Bd 18 A, N:r 22, Stockholm 1926, p. 1—9, fig. 1—3.
24. Sammlungen der schwedischen Elgon-Expedition im Jahre 1920. 8 Curculioniden. — Ark. f. zool., Bd 18 A, N:r 23, Stockholm 1926, p. 1—34, fig. 1—8.
25. Cerambyciden gesammelt von Dr. A. Roman in Brasilien in den Jahren 1923—1924. — Ark. f. zool., Bd 18 B, N:r 14, Stockholm 1926, p. 1—6, 1 fig.
26. Fauna buruana. Coleoptera. Fam. Cerambycidae. — Treubia, 7, Buitenzorg 1926, p. 100—109.
27. Revision of the Philippine species of the Gleneini (Coleoptera longicornia). — Philipp. J. Sci., 30, Manila 1926, p. 89—115.
28. Förteckning å svenska nationalparker samt å fridlysta naturminnesmärken, 2:dra uppl. — K. Sv. Vetenskapsakademiens skrifter i naturskyddsärenden. N:r 6, Stockholm 1926, p. 1—45.

29. Coleoptera-Curculionidae von Juan Fernadez und der Oster-Insel. The nat. hist. of Juan Fernandez and Easter Island ed. by C. SKOTTSBERG. Vol. 3, Uppsala 1926, p. 461—478, pl. 15—16.
30. SEITZ, Die Gross-Schmetterlinge der Erde. Fauna africana. Bd 13. Tagfalter.
Lycaenidae: p. 385—504. 1923—1925.
Hesperidae: p. 505—588. 1925.
Index till Bd 13: p. 589—610. 1925.
Bd 14. Spinner. Schwärmer.
Lasiocampidae: p. 205—281. 1927.
31. Neue oder wenig bekannte Coleoptera Longicornia 22—23. — Ark. f. zool., Bd 19 A, N:r 17 och 23, Stockholm 1927, p. 1—23, fig. 164—177, 1 pl. och p. 1—41, fig. 178—202.
32. Vad menade Linné med *Apis florissomnis*? — Ent. tidskr. 48, 1927, p. 143—144.
33. Cerambycider från Kamtschatka insamlade av R. MALAISE. — Ent. tidskr. 49. Stockholm 1928, p. 41—44, 2 fig.
34. Var finns Sveriges viktigaste naturområde? — Nya Dagligt Allehanda 1928, N:r 11.
35. Insects of Samoa and Samoan terrestrial Arthropoda. Coleoptera. Cerambycidae. — Brit. Mus., Insects of Samoa, P. 4, fasc. 2, London 1928, p. 135—154, pl. 1.

Alb. Tullgren